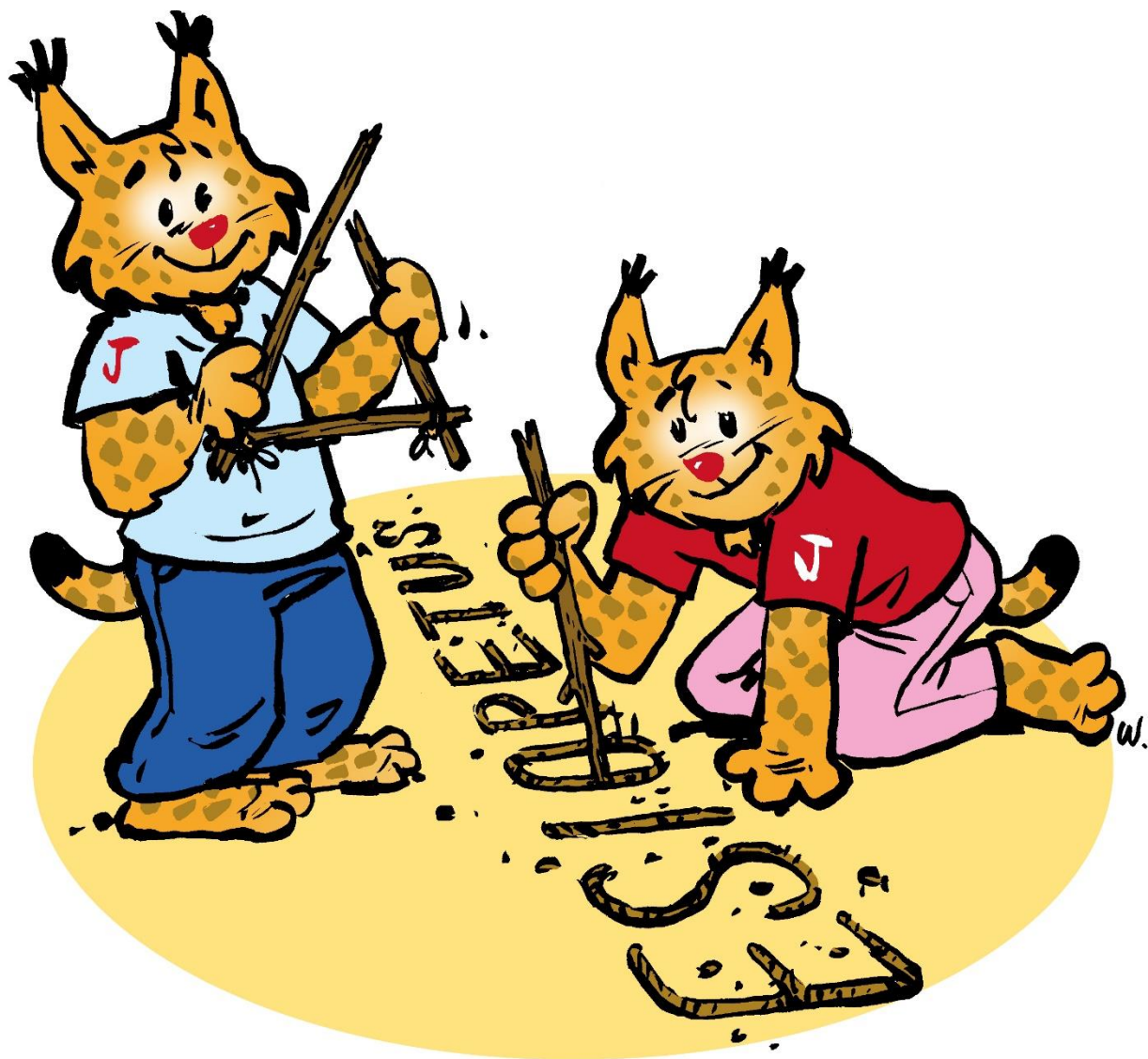




Janakkalan kunnan esiopetussuunnitelma

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	3
2. Esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet.....	3
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.....	4
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	4
2.3 Arvoperusta.....	5
2.4 Oppimiskäsitys	6
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	6
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.....	10
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	10
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	14
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	15
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.....	17
4.1 Monipuoliset työtavat.....	17
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	17
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.....	19
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	24
4.5. Eri kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	24
5. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa.....	25
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	25
5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	25
5.3. Esiopetuksen tuen tasot	26
5.3.1. Yleinen tuki.....	26
5.3.2. Tehostettu tuki.....	27
5.3.3. Erityinen tuki.....	28
5.3.4. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.....	29
6. Oppilashuolto.....	30
6.2. Yhteisöllinen oppilashuolto	31
6.3. Yksilökohtainen oppilashuolto	31
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat	32
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	32

Johdanto

Janakkalan esiopetussuunnitelma perustuu Opetushallituksessa laaditun valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (31.12.2014), jota on päivitetty 18.5.2022. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf Esiopetussuunnitelman laatiminen on toteutettu prosessina, johon ovat osallistuneet esiopetuksen henkilöstö, varhaiskasvatuksen johtotiimi sekä monialaiset yhteistyökumppanit opetus-, sosiaali- ja terveystoimesta. Opetussuunnitelman laatimisessa on huomioitu lasten ja huoltajien osallisuus erilaisilla kyselyillä sekä esiopetuksen perhe- ja vanhempainilloissa. Myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöllä on ollut mahdollisuus tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen.

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.¹

Janakkalan kunnassa esiopetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen perusteiden mukaisesti ja sitä noudatetaan kunnan kaikissa esiopetusta antavissa toimipisteissä. Kunnan esiopetussuunnitelman tekoon ovat osallistuneet henkilöstön lisäksi lapset ja huoltajat. Janakkalassa yksikkökohtaiset kehittämistavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet kirjataan yksikön toiminta- ja kehittämissuunnitelmaan, jota arvioidaan kaksi kertaa vuodessa. Janakkalassa esiopetus on varhaiskasvatuksen järjestämää. Esiopetusryhmät toimivat päiväkodeissa ja koulun tiloissa.

2. Esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inkluusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.²

Esiopetuksen tärkeimmät tehtävät ovat vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Toiminnassa ja kaikissa oppimisympäristöissä otetaan huomioon ryhmän lasten omat lähtökohdat, kokemukset ja aiempi osaaminen. Ryhmässä opitaan arvostamaan ihmisten tasa-arvoisuutta ja omaa ainutlaatuisuutta.

¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 1

² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta alueellaan asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna.³ Janakkalan kunnan esiopetus toteutetaan varhaiskasvatuksen toimialalla. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia.⁴ Janakkalan kunnassa sivistysjohtaja vahvistaa lukuvuosittain työ- ja loma-ajat, joiden mukaisesti esiopetus toteutetaan. Esiopetuskielenä Janakkalassa on suomi ja tarvittaessa opetus muilla opetussuunnitelman perusteissa mainituilla kielillä järjestetään yksilökohtaisesti lapsen tarpeiden mukaan. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.3.3. Esiopetuksessa olevat lapset voivat olla myös esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla.⁵ Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattu Janakkalan esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmaan, joka päivitetään vuosittain.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.⁶

Lapsen esiopetussuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Esiopetusryhmän tarpeiden ja lasten esiopetussuunnitelmien pohjalta laaditaan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma (ryhmävasu) toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia varten.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jossa tärkeässä osassa ovat monipuoliset oppimiskokemukset ja kannustava palaute. Leikki ja mielikuvituksen käyttö kuuluvat uusien tietojen ja taitojen opetteluun

³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4

⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4

⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 5

⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 5

sekä myönteisen minäkuvan kehittymiseen. Monipuoliset oppimiskokemukset mahdollistuvat lapsen säännöllisellä osallistumisella esiopetukseen.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen, tiedonsiirto kasvattajien välillä toteutuu yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Kasvun ja oppimisen tuen järjestämiseksi sekä siirtymävaiheissa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa (erityisopetus, terapeutit, alkuopettajat). Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää lapsen oppimisen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

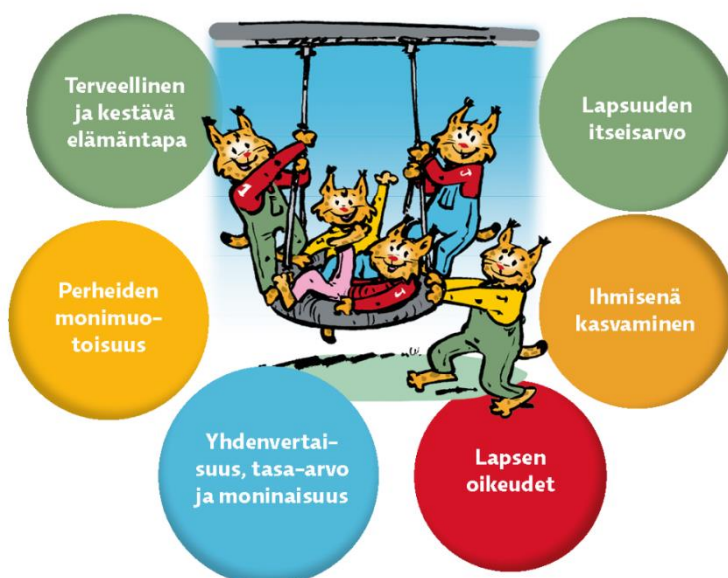
2.3 Arvoperusta

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimisestaan.⁷ Oppimisen ilo mahdollistuu sallivassa, kannustavassa, oikeudenmukaisessa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä. Hyvä esiopetus mahdollistaa lapsen osallisuuden itseään koskevista asioista.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia.⁸ Lasta ympäröivät aikuiset tiedostavat oman toimintansa ja yhteistyön merkityksen lapsen parhaan toteutumisessa. Esiopetuksessa tuetaan suvaitsevaisuutta, terveiden elämäntapojen omaksumista ja tunteiden tervettä kehittymistä.

Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.⁹

Varhaiskasvatuksen arvot



⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 6

⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 6

⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 6

2.4 Oppimiskäsitys

Lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät.¹⁰ Lapsen oppiminen perustuu toiminnallisuuteen. Leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä eri taidemuotoja koken herää oppimisen ilo. On tärkeää, että opittavalla asialla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Lapsen aiemmat kokemukset ja osaaminen luovat perustan uuden oppimiselle vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.

Oppimisessa on olennaista lapsen oma toiminta ja luottamuksen vahvistaminen omiin oppimisen mahdollisuuksiin. Kannustavaan palautteeseen perustuva oppiminen antaa lapselle motivaation uuden oppimiseen. Toiminnallisen oppimisen rinnalla lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen vahvistaminen on osa oppimisen kokonaisvaltaisuutta. Lapset harjoittelevat myös asettamaan omalle ja yhteiselle toiminnalle tavoitteita.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.¹¹

Laaja-alainen osaaminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä sekä antaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Osaamisen taidot ovat keskeisiä taitoja jokapäiväisessä elämässä. Lapset oppivat taitoja kaikkialla, missä toimivat. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten osaamisen taitoja yhteistyössä huoltajien kanssa.

Ajattelu ja oppiminen

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan kokeilemaan, tutkimaan ja oivaltamaan erilaisia tietoja ja taitoja sekä kysymään ja kyseenalaistamaan. Leikeissä, peleissä ja erilaisissa ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävissä lapset saavat elämyksiä ja oivaltamisen iloa. Oppimisen ilon ja oman oppimisensa havainnoimisen kautta syntyy luottamus itseensä oppijana. Lapsia rohkaistaan myös kannustamaan toisiaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurisesti rikkaassa maailmassa vuorovaikutustaidot sekä kyky ilmaista itseään ovat keskeisiä taitoja myönteisten ihmissuhteiden luomiseen. Lapsia tuetaan kuuntelemaan, tutustumaan ja kunnioittamaan erilaisia näkemyksiä ja tapoja. Leikissä, tapahtumissa, juhlissa ja yhteistyöhön perustuvissa toiminnoissa lapset harjoittelevat käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa lapsia ohjataan huolehtimaan itsestään ja omista tavaroistaan. Lasten on tärkeää saada kokea, että he ovat oikeutettuja aikuisen apuun ja suojeluun. Lapsia rohkaistaan ottamaan huomioon toiminnassaan toiset ihmiset sekä yhteinen ympäristö. Tavoitteena on yksilön hyvinvointi

¹⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 7

¹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 7

(lepo, ravinto, liikunta, hygienia, liikennekäyttäytyminen) ja myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen.

Monilukutaito

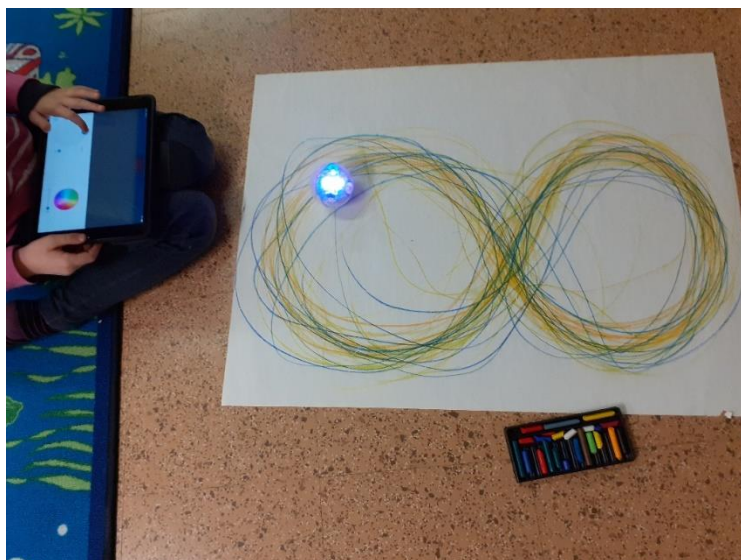
Monilukutaito tarkoittaa erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja, joita tarvitaan oppimisessa. Siihen sisältyy kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa. Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvalukutaidon, peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon ja medialukutaidon kehittymistä. Aikuisen malli, rikas tekstiympäristö, lapsille suunnattu ja heidän tuottamansa kulttuuri tukevat monilukutaidon kehittymistä. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Esiopetuksessa lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin digitaalisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Lapsia ohjataan tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön. Janakkalan esiopetuksessa Daisy on huoltajien ja esiopetuksen välinen digitaalinen viestintä- ja yhteydenpitokanava, joka vahvistaa huoltajien osallisuutta. Daisyn pedagoginen dokumentaatio mahdollistaa lasten osallisuuden oman arkinsa dokumentointiin. Lasten esiopetussuunnitelmat ja kolmitasoisien tuen lomakkeet laaditaan Wilmassa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset saavat vaikuttaa ja kun heitä kuullaan ja arvostetaan, he oppivat arvostamaan yhteisiä sopimuksia ja ottamaan vastuuta yhteisistä asioista. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus tulla havainnoimaan omaa lastaan esiopetuspäivän ajaksi joko syksyllä tai keväällä. Päivittäiset keskustelut ja lapsen esiopetussuunnitelmakeskustelut mahdollistavat huoltajien osallistumisen ja vaikuttamisen.



Esiopetuksessa leikkilisten kokeilujen lisäksi robotiikka kytetään arjen ongelmien ratkaisemiseen, pohtimiseen ja loogisen ajattelun harjoitteluun. Mielenkiinnon kohteiden kautta tutustutaan uusiin käsitteisiin. Harjoitellaan ohjeiden sanallistamista esimerkiksi Bee-Botin ja erilaisten koodaamisohjelmien avulla. Tutkitaan ja kokeillaan kaksi- ja kolmiulotteisuutta sekä opetellaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, tutustutaan geometriaan rakentelemalla (esimerkiksi ohjeiden mukaan legoilla). Tavoitteena on, että robotiikka tulee osaksi esiopetuksen arkea ja jatkuu luontevasti myös alkuopetuksessa.

Janakkalan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osallisuuden kriteerit

LAPSI OSALLISENA TOIMINNAN SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTTAMISESSA

- Lapsi osallisena toimintaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa:
 - Toimintavälineet ovat lasten saatavilla. Liikunta-, taide- ja musiikkivälineitä kuuluu saada käyttää joka päivä.
 - Oppimisympäristöä muokataan yhdessä lasten kanssa lasten kiinnostuksen kohteiden perusteella.
 - Omat lelut, kirjat ja pelit rikastavat oppimisympäristöä ja niitä voi tuoda päivittäin. Pelisäännöt sovitaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.
- Toiminta lähtee lasten mielenkiinnon kohteista:
 - Asioiden tutkiminen, tekeminen ja kokeileminen lähtee innostuksesta, ei pakon kautta.
 - Lapsella on oikeus olla myös osallistumatta.
 - Kaikkien ei tarvitse tehdä samoja asioita, ei samaan aikaan eikä ylipäättäänkään.
 - Lapsen aloitteet ja valinnat vaikuttavat toimintaan, sen alkamiseen, kulkuun ja etenemiseen
 - Lapsi saa valita erilaisia toimintoja. Kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa monipuolinen oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus tarttua monipuoliseen toimintaan ja innostaa lasta tarttumaan erilaiseen tekemiseen.
 - Lapsella on oikeus valita leikkinsä ja leikkikaverinsa.
 - Lasten kanssa toimitaan pienissä ryhmissä. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa ryhmien muodostamiseen ja itse toimintaan sekä paikkaan, missä toimitaan (esim. ulkoilu päiväkodin pihan sijaan metsässä).
 - Leikki on kaiken toiminnan ydin. Sille tulee olla aikaa, tilaa, sallivuutta. Leikin avulla voi oppia niin monta asiaa, leikin arvostaminen.
- Yhteisissä tilanteissa, esim. lepohetki, sovitaan ja äänestetään yhdessä, mitä kirjaa luetaan, mitä musiikkia kuunnellaan, jne.
- Toiminnan dokumentointi lasten kanssa.

LAPSELLA ON MAHDOLLISUUS VAIKUTTA ITSEÄÄN KOSKEVIIN ASIOIHIN

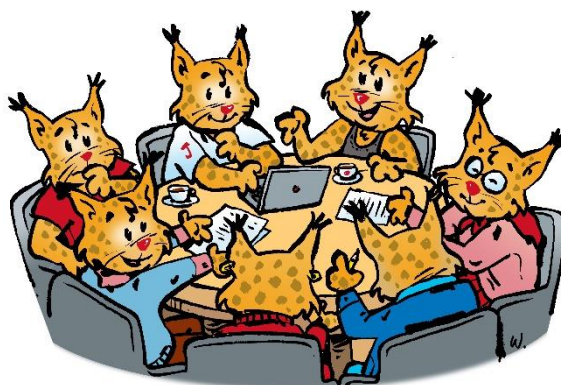
- Lapset saavat olla ohjaamassa erilaisia toimintoja, kuten esimerkiksi aamupiiriä.
- Lapsi voi yhdessä aikuisen kanssa pohtia vaatevalintoja (pukeutuminen lapsen yksilöllisen kylmän / lämpimän tunteen mukaisesti).
- Lapselle valinnanvapautta lepo -ja ruokailuhetkellä: miten päin nukkuu, millä nukkuu, minkä unikaverin kanssa nukkuu, ottaako ison vai pienen annoksen, haluaako ruoan lautaselle sekaisin vai perunat ja kastikkeen erilleen ja maistanko salaattia hennettä vai jotain muuta?

LAPSI OSALLISENA OMAN ESIOPETUSSUUNNITELMANSA LAATIMISESSA

- Lapsi on mukana esiopetussuunnitelmakeskustelussa (leops). Lapsen osallistuminen keskusteluun sovitaan tilanteen mukaan (lapsi mukana osan aikaa / koko ajan).
- Leops-keskusteluun osallistumisen tukena voidaan käyttää erilaisia välineitä ja menetelmiä, esim. kuvat, haastattelut, kerro lempipaikkasi, lempikaverisi, jne.

KASVATTAJAN ROOLI

- Kasvattaja pohtii aktiivisesti sääntöjen ja sallivuuden suhdetta omassa toiminnassaan: turhat ja tarpeettomat kiellot ja rajoitukset pois.
- Kasvattaja menee lapsen lähelle, kun on asiaa eikä huuda kaukaa.
- Kasvattaja kannustaa ja kehuu.
- Kasvattaja ottaa lähelle ja lohduttaa, jos lapsella on paha mieli ja juttelee lapsen kanssa, mistä paha mieli johtuu. Lapsella on lupa olla pahalla mielellä.
- Kasvattaja on läsnäoleva ja sensitiivinen, osoittaa lapselle hellyyttä ja hoivaa, kuuntelee ja antaa mahdollisuuksia. Kasvattajan vuorovaikutus pieneen lapseen on positiivisen tunnelmaston luomista ja ylläpitämistä.
- Kasvattaja antaa lapselle aikaa: aikaa tehdä, oppia ja erehtyä.
- Kasvattaja luo kiireettömän ilmapiirin ja huomioi lapsen temperamentin. Hitaankin lapsen kuuluu saada toimia rauhassa ilman jatkuvaa hoputtamista.
- Kasvattaja antaa lapselle mahdollisuuden olla myös tekemättä mitään.



3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa.¹² Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia. Toimintakulttuuriin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. johtamisrakenteet ja -käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävät tilat, välineet ja materiaalit. Janakkalan kunnassa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen johtamisessa on kiinnitetty erityistä huomiota pedagogiseen johtajuuteen. Päiväkotien esiopetusryhmissä tehdään tiimityötä, jossa varhaiskasvatuksen opettajalla on tiimin pedagoginen vastuu. Koulujen tiloissa toteutettavassa esiopetuksessa huomioidaan koulujen toimintaympäristö tekemällä yhteistyötä perusopetuksen kanssa.

Harvialan päiväkodin esiopetusryhmä Hillat on tiiviisti mukana Harvialan koulun toiminnassa osallistumalla yhteisiin tapahtumiin, teemaviikkoihin ja juhliin. Esiopetusaikana esiopetusryhmä tekee yhteistyötä koulun alkuopetusluokkien kanssa. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyömallia, EET-toimintaa (Eskarit, Ekat ja Tokat yhdessä), toteutetaan kahtena päivänä viikossa pedagogisissa pajoissa. EET-toiminnassa oppilaat jaetaan kolmeen ryhmään huomioiden lasten oppimistyyliä. Opetuksessa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä ja toimintaa ohjaa kunkin ryhmän tapa oppia ja omaksua uusia asioita. Pajatoiminnan teemat pohjautuvat ympäristöopin aiheisiin sisältäen myös taito- ja taideaineita sekä matematiikkaa ja äidinkieltä. Pajatoiminta edistää oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä madaltaa kynnystä lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria ohjaavia periaatteita ovat:

- Henkilöstö toimii lapsille roolimallina ja tiedostaa oman osuutensa mallina olemisesta. Henkilöstö on lapsille positiivisen ja kannustavan vuorovaikutuksen peilinä.
- Henkilöstö on sitoutunut yhteisiin toimintatavoitteisiin ja lasten osallisuuden mahdollistamiseen.
- Jatkuva toiminnan kehittäminen, erilaisten työtapojen kokeileminen ja uusien ratkaisujen etsiminen on esiopetuksen arkea.
- Toiminnan kehittämiseen kuuluu järjestelmällinen itsearviointi.
- Lasten ja vanhempien osallisuus: Toiminnan kehittämisessä kuullaan lasten ja huoltajien kokemuksia.
- Yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa on sujuvaa lapsen oppimisen polun turvaamiseksi.
- Kasvatusyhteistyö – Janakkalassa tärkeää on kuuleminen, kunnioitus ja aito kohtaaminen.
- Toimintaa kehitetään inklusiota ja kulttuurista monimuotoisuutta arvostaen



¹² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 10

Inklusiiviset periaatteet



Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.¹³

Toimintakulttuurissa olennaista on vuorovaikutuksen avoimuus. Lapsiryhmän eri kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset näkyvät toiminnassa. Muiden huomioon ottaminen ja yksilöllisyyden kunnioitus luovat pohjaa monimuotoiselle yhteiskunnalle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksessa lapsia kannustetaan kokeilemaan ja yrittämään sekä ohjataan heitä ongelmanratkaisuun. Lapsen aktiivisen oppimisen hyödyntäminen on perusta onnistuneeseen eheyttämiseen. Toiminnassa on otettava huomioon sekä lasten että esiopetusta toteuttavien tahojen

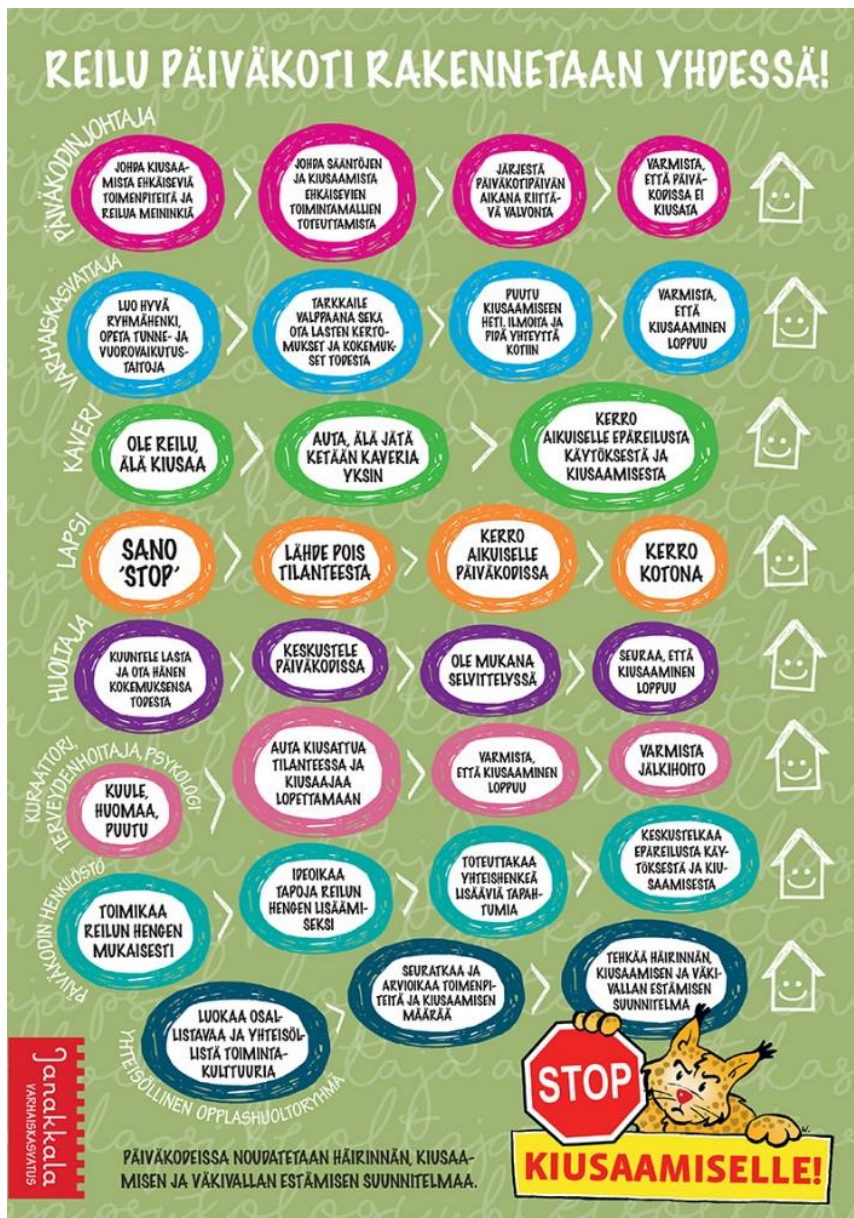
¹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 10

Esiopetuksessa lasten leikille ja aloitteille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään sekä harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys toiminnassa muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa.

saisi pelata sählyä, vuorikiipeily, luistella enemmän, leipominen, saisi kokeilla lentämistä, askartelut on kivaa, saa ajaa panssarivaunua, saa syödä jäätelöä, saisi olla siskon kanssa samassa ryhmässä, saisi ajaa maatalouskoneita, saa olla kavereiden kanssa



Lapsia rohkaistaan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään tunteitaan. Ristiriitatilanteissa lapsia ohjataan keskustelemaan ja löytämään myönteisiä ratkaisuja ja ottamaan vastuuta omista tekemisistä. Yhteisön hyvinvointi edellyttää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämisen asennetta.



Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle.¹⁶

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia, oppia ja tutkia ympäristöään. Päiväkotien piha-alueet ja lähiympäristö aktivoivat liikkumaan. Aikuisen myönteinen asenne liikuntaan on tärkein tekijä lasten liikkumisen innostajana.

Janakkalan esiopetuksessa on luonto- ja liikuntapainotus. Janakkalan varhaiskasvatus ja esiopetus on mukana Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelmassa. Päiväkoteihin on nimetty liikuntavastaavat. Janakkala on ollut mukana useissa liikkumisen kehittämishankkeissa (mm. Ilo kasvaa ulkona ja Hyvän kierre). Liikkuminen tukee lapsen oppimista. Fyysinen aktiivisuus virkistää, parantaa keskittymistä ja lisää lasten sitoutuneisuutta.

*"Liikunta ei ole erillinen osa-alue, vaan se saa ja sen tulee näkyä kaikessa toiminnassa."
"Pyritään istumaan mahdollisimman vähän."*

¹⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 11



3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta.¹⁷ Aikuisen tulee aktiivisesti huomioida lapsen kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet ja huomioida ne oppimisympäristössä lukuvuoden aikana. Aikuisen asenne ja motivaatio oppimisympäristön rakentamiseen ovat erittäin tärkeässä roolissa lasten osallisuuden mahdollistamisessa.



Oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman, jossa huomioidaan lasten erilaiset tavat oppia. Oppimaiseman tulee kannustaa jokaista lasta monipuoliseen oppimiseen ja antaa mahdollisuus omaan persoonalliseen tapaan oppia. Aikuinen luo turvallisen oppimisympäristön ja antaa lapselle mahdollisuuden yksilölliseen oppimiseen. Olemassa olevia esiopetuksen oppimisympäristöjä niin sisä- kuin ulkotiloissa muokataan ja rakennetaan lasten ja lapsiryhmien tarpeiden ja osallisuuden myötä. Oppimisympäristönä hyödynnetään esiopetuksessa myös eri yhteistyökumppaneiden (kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja sivistystoimen) tarjoamia mahdollisuuksia, rakennettua ympäristöä sekä Janakkalan erinomaista luontoympäristöä.

Luontoympäristössä on tilaa liikkua, siellä koetaan iloa, kiireettömyyttä eivätkä seinät rajoita äänen käyttöä. Luonto itsessään toimii rikkaana oppimisympäristönä. Liikkumalla ja toimimalla lähiluonnossa tuetaan luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Vuorovaikutus ja kokemusten jakaminen toisten lasten ja aikuisten kanssa syventää niin luonto- kuin ympäristösuhdetta. Yhteisten kokemusten sekä elämysten kautta luodaan ryhmän me-henkeä. Luonnossa niin lasten kuin aikuistenkin osallisuus pääsee kukoistamaan.¹⁸

Janakkalassa Tervakoskella toimii luontopainotteinen esiopetusryhmä Metsätähdet, jonka tukikohtana on kota.

¹⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 11

¹⁸ Laatua varhaiskasvatuksen luontotoimintaan 2022, 4

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.¹⁹

Yhteistyö esiopetuksessa

Janakkalassa tehdään suunnitelmallista sekä säännöllistä yhteistyötä esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen henkilöstön välillä. Esiopetus ja täydentävä varhaiskasvatus toteutuvat pääsääntöisesti päiväkotiympäristössä, jolloin yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa vahvistuu. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä alkuopetuksen kanssa muun muassa joustavana alkuopetuksena tai pajatyöskentelynä.

Monialainen yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa edistää lapsen tervettä ja tasapainoista kasvua ja kehitystä. Yhteistyötä tehdään perhekeskuksen, lastenneuvolan, perhetyön, koulupsykologin ja -kuraattorin sekä lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa yhteisesti sovittujen toimintaperiaatteiden ja -käytäntöjen mukaisesti. Esioppilaista mm. toimitetaan 6-vuotiaiden yhteistyölomake lastenneuvolaan ennen neuvolakäyntiä. Yhteistyötä tehdään myös puhe-, toiminta- ja fysioterapeuttien kanssa tarvittavien yhteistyöpalavereiden ja konsultaation muodossa.

Henkilöstön keskinäisessä yhteistyössä on oleellista huomioida, että aikuisten välinen yhteistyö toimii mallina lapselle. Henkilöstön jäsenten kunnioittava ja luottava ilmapiiri luo lapselle luottamuksen tunnetta ja kunnioitusta muita kohtaan. Henkilöstön keskinäisessä yhteistyössä esiopettajien yhteiset palaverit ja oppilashuoltoryhmät toimivat vertaistukena ja paikkana jakaa käytänteitä ja toimintatapoja toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Myös eri yksiköiden esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä keskenään.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen opetussuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään.²⁰

Yhteistyö huoltajien kanssa perustuu kasvatusyhteistyön periaatteisiin – avoimeen ja luottavaiseen dialogiin huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä. Päivittäiset kohtaamiset ovat huoltajien ja henkilöstön tärkein yhteistyön muoto. Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on esiopetuksen henkilöstöllä. Janakkalassa yhteistyön digitaalisena välineenä esiopetuksessa on Daisy- järjestelmä, joka on vuorovaikutuksellinen tiedottamisen ja dokumentoinnin viestintäväline.

Jokaiselle lapselle laaditaan lisäksi Wilmaan esiopetussuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu omaan esiopetussuunnitelmaansa liittyvään keskusteluun. Huoltajien kanssa

¹⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 12

²⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 12–13

käytävät keskustelut luovat pohjaa esiopetuksen suunnittelulle ja arvioinnille sekä mahdollistavat huoltajien osallisuuden.

Huoltajille tiedotetaan esiopetuksesta, kuljetuksista ja muista esiopetukseen liittyvistä järjestelyistä Daisyn ja kunnan internetsivujen kautta sekä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen avulla.

Huoltajien mielestä esiopetuksen kolme tärkeintä asiaa:

- Ryhmässä toimimisen taidot: ystävyssuhteiden luominen, toisten huomioonottaminen, vuorovaikutustaidot
- Oppimisen ilo: leikki, toiminnallisuus
- Työskentelytaidot: tarkkaavaisuus, omatoimisuus, perustaitojen harjoittelu

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Uusien esiopetuksessa aloittavien lasten kanssa käydään aloituskeskustelu ennen esiopetuksen aloitusta. Aloituskeskustelu voidaan järjestää esiopetusyksikössä tai lapsen kotona huoltajien toiveiden mukaisesti. Aloituskeskustelussa tutustutaan lapseen ja perheeseen, perheen kulttuuriin ja arvoihin. Perheellä on mahdollisuus tutustua esiopetusryhmän henkilöstöön sekä tulevaan esiopetusyksikköön ennen esiopetuksen alkua. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, huolehditaan opetuksen kannalta oleellinen tiedonsiirto. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevan lapsen tiedonsiirtopalaveriin.

Esioppilaan siirtyessä kouluun tiedon siirtämisellä on suuri merkitys lapsen turvallisuuden tunteen ja hyvinvoinnin kannalta. Kevätlukukaudella maaliskuun loppuun mennessä esiopettajat kirjaavat Wilmaan lapsen esiopetussuunnitelmaan pedagogisen toiminnan tavoitteiden ja toimenpiteiden arvioinnin sekä muut lapsen esiopetukseen liittyvät asiat. Kveot ja koulun erityisopettajat tekevät tiivistä yhteistyötä nivelvaiheessa esiopetuksesta perusopetukseen. Koulun erityisopettaja osallistuu tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetuspalaveriin esiopetusvuoden aikana erikseen sovitusti. Lisäksi rehtorit voivat kutsua kveoja koulun yhteisölliseen OHR-tapaamiseen. Tiedon siirtämisen tavoitteena on, että keskeinen tieto lapsen oppimisesta siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun. Sujuva tiedonsiirto varmistaa lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tuen jatkumon.²¹

Tukea tarvitseville lapsille järjestetään monialainen siirtopalaveri yhdessä huoltajien kanssa. Esiopetuksen oppimissuunnitelmat ovat Wilmassa tulevan luokanopettajan ja erityisopettajan luettavissa.

Vieras- ja monikielisten lasten kohdalla kieli- ja kulttuuriasioiden tiedonsiirtämiseksi esiopettaja järjestää keväällä monialaisen siirtopalaverin. Valmistavan luokan tulevien oppilaiden valinnassa korostuu yhteistyö esiopetuksen ja valmistavan luokan opettajan kesken. Oppilaiden valinnassa ja valmistavan opetuksen tarpeen selvittämisessä on tärkeää saada tietoa siitä, millaiseksi lapsen kielitaito on havaittu esiopetuksessa.

²¹ Perusopetuslaki 40 §

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1 Monipuoliset työtavat

Esiopetuksen monipuoliset työtavat edistävät lapsen aktiivisuutta ja luovuutta, joilla tuetaan lapsen kasvua, oppimista, kokonaisvaltaista kehitystä ja sosiaalisten taitojen vahvistumista. Työtavat muodostuvat leikistä, leikinomaisesta tutkimisesta, kokeilusta, tiedonhankinnasta sekä ongelmien ratkaisusta vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lasten kanssa.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla.²² Tavoitteena on saada lapsi osallistumaan arjessa toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekemään erilaisia työtehtäviä, joilla tuetaan lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimisen kannalta lapselle on tärkeää olla mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita, jolloin hän tietää, mitä häneltä odotetaan.

Ohjattua ja itse ohjautuvaa leikkiä arvostetaan ja pidetään tärkeänä työtapana esiopetuksessa. Leikin kautta lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Kokemuksellisilla ja toiminnallisilla työtavoilla tarkoitetaan sitä, että lapset pääsevät käyttämään kaikkia aistejaan, liikkumaan, kehittämään muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttimaan oivaltamisesta.

Monipuolisten työtapojen käytössä oppimisympäristöllä on keskeinen rooli. Toimivassa oppimisympäristössä on riittävästi leikkiin ja opetteluun sopivia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Lapsen oppimista ja kasvua tukevat oppimisympäristöt luovat mahdollisuudet joustavalle ryhmittelylle, jonka kautta saatavilla onnistumisen kokemuksilla ja aikuisen kannustavalla palautteella tuetaan lapsen myönteisen itsetunnon kehittymistä. Työtapoja kehitetään aktiivisesti sekä henkilöstön tekemän arvioinnin että lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.²³ Esiopetuksessa arvioinnin tehtävinä ovat opetuksen suunnittelu ja kehittäminen sekä kunkin lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukeminen. Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely-, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla.²⁴

Kasvatussyhteistyössä huoltajan tekemät havainnot lapsen oppimiseen liittyen ovat merkityksellisiä. Esiopetuksen opetus, oppimisympäristö sekä mahdollinen lapsen tuki suunnitellaan yhteistyössä huoltajien kanssa havainnointiin sekä arviointiin pohjautuen. Oppimissuunnitelman laadinnassa voidaan hyödyntää kielellisten ja matemaattisten valmiuksien kartoitusta.

Oppimisen havainnointia tapahtuu koko vuoden ajan. Rohkaiseva ja kannustava palaute on ensisijaisen tärkeää lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta sekä edellytys ennen kuin lapsen kanssa voidaan aloittaa itsearviointi. Vähitellen lapset oppivat havaitsemaan omaa edistymistään,

²² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14

²³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14

²⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

omia vahvuuksiaan ja myös kehittämisalueitaan. Lukuvuoden päätteeksi lapsi saa todistuksen osallistumisestaan esiopetukseen.

”Aikuisten toiminta on se, mitä arvioidaan. Lapsen oppiminen on se, mitä havainnoidaan.”

Janakkalassa toteutetaan vuosittain kyselyt sekä huoltajille että lapsille. Tulosten pohjalta toimintaa kehitetään yksikkö- ja ryhmätasolla.

Henkilöstön arvioinnin välineitä ja menetelmiä ovat muun muassa tiimipalaverit, varhaiskasvatuksen opettajien pedatiimit sekä tiimien ja kasvattajien itsearviointit.

Lasten ajatuksia esiopetuksesta

Kivaa on ollut
hippa

Ponileikki on ollut
kivaa. Lukemaan
mä opin jo ennen
eskaria.

Mä oon oppinut lukeman kissa-
sanana, yö-sanana ja uuni-sanana ja
oon oppinut ompeleen. Mä oon
pelannut ekapeliä. Ja ponileikki,
sekin on kivaa. Mä osaan tehdä
kärrynpyörän ja kuperkeikan.

Oon pelannut kaverin
kanssa ja oon ollut
kaverin
syntymäpäivillä.

Piirtäminen on ollut kivaa

Pandu-Pandan kanssa
leikkiminen ja auto-
leikki on kivaa. Mä oon
oppinut 3-vuotiaana
englantia ja laskemaan
20:n.

Eskarissa on
ollut kiva oppia.

Leikin
kavereiden
kanssa
Pikkiriikkiä.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

ILMAISUN MONET MUODOT

Esiopetuksen tehtävänä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Ilmaisun eri alueiden harjoittaminen kehittää lapsen oppimista, sosiaalisia taitoja ja vahvistavaa myönteistä minäkuvaa. Tarjoamalla monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä herätellään lasten innostusta ja uteliaisuutta eri ilmaisun muotoja kohtaan. Lapsille tarjotaan mahdollisuus suunnitella, tuottaa ja toteuttaa itseään kannustavassa ja rohkaisevassa ilmapiirissä, missä arvostetaan omia ja toisten töitä.

Musiikillinen ilmaisu

- Eri aikakausien musiikin kuuntelu
- Tutustuminen erilaisiin soittimiin, kehosoitimet
- Tanssin eri muodot
- Laulu ja laululeikit
- Musiikilla ja soittimilla leikkiminen, kokeilu ja improvisointi
- Perinne- ja kulttuurimusiikki
- Tutustumme rytmiin sekä musiikin termeihin
- Mahdolliset ulkopuoliset esiintyjät

Käsitöiden tekeminen

- Tekstiilityöt, esimerkiksi ompelu, virkkaus, huovuttaminen, painanta
- Erilaiset puu- ja metallityöt, työvälineiden huolto ja käyttö
- Askartelu, piirtäminen
- Muovailu, savityöt
- Leipominen
- Kierrätetyn materiaalin käyttö

Kuvallinen ajattelu ja ilmaisu

- Tutustutaan ja käytetään erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja -menetelmiä
- Piirtäminen, maalaaminen
- Välineiden oikea huolto ja käyttö, esim. kynäote, siveltimet, sakset
- Valmiiden kuvien, esimerkiksi maalaukset, uutiskuvat, valokuvat, katsominen ja tulkitseminen
- Valokuvaus, videointi

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

- Draama, näytelmät, nukketeatterit, omat esitykset
- Tarinankerronta, sadutus
- Sanataide, esim. lorut, riittely
- Rohkaisu spontaaniin puheilmaisuun
- Hassuttelu hyväntahtoisen huumorin kera
- Tanssi, liikehdintä, rytmi, liikunta, satujumppa

KIELEN RIKAS MAAILMA

Kieli ja ilmaisu ovat kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen pohja, jotka luovat perustan hyvälle itsetunnolle ja positiiviselle suhtautumiselle elinikäiseen oppimiseen. Lapsen vuorovaikutustaitoja opetellaan mm. tukemalla kaverisuhteiden syntyä leikkien, pienryhmätoiminnalla, yhteisten pelisääntöjen ja draaman keinoin. Aikuisen puheilmaisu ja esimerkki vuorovaikutustilanteissa toimii hyvänä mallina lapselle. Tärkeää on mahdollisuus keskustella ja kuunnella kiireettömässä ilmapiirissä.

Ilmaisu

- Opitaan tunnistamaan ja sanoittamaan omia tunteitaan ja kertomaan omista asioistaan
- Lasta kannustetaan itseilmaisuun
- Lapsi kokee, että hänet kuullaan ja hän kokee, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa

Vuorovaikutus

- Annetaan mahdollisuuksia kehittää omia vuorovaikutustaitojaan arjessa
- Lapsi oppii esiintymään ja jakamaan omia mielipiteitään. Lapsen itsetunto kasvaa myönteisten kokemusten kautta ja hänen luottamus omiin taitoihin lisääntyy
- Ryhmän keskinäiseen vuorovaikutukseen kiinnitetään huomiota, ryhmässä hyväksytään erilaisuutta
- Yhdessä lasten kanssa opetellaan erilaisten ristiriitojen käsittelyä ja ongelmienratkaisua käyttäen mm. askeleittain ja mini-verso työmenetelmiä

Lukutaidon
kehittyminen

- Kielellistä kehitystä tuetaan ja luodaan pohjaa luku- ja kirjoitustaidon kehittymiselle
- Tutustutaan tavuihin, sanoihin, äänteisiin ja tekstiin sekä ohjataan kynäotteeseen ja näppäimistön käyttöön ottamalla huomioon lapsen kiinnostus
- Puhuttu kieli muuttuu kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitettu kieli puhutuksi; lapselle luetuista saduista tehdään näytelmiä ja lapsen omia kertomia tarinoita kirjoitetaan kirjaksi
- Yksilölliset S2 suunnitelmat, erilaiset tukimuodot

Lastenkirjallisuus

- Herätetään lapsen kiinnostusta ja motivaatiota kieltä ja kulttuuria kohtaan
- Hyödynnetään monipuolisesti lasten kirjallisuutta ja kulttuuria: sadut, lorut, laulut, sadutus, draama, elokuvat, erilaiset kulttuuri tapahtumat ja vierailut
- Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen huomioiminen ryhmässä

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Lasten kasvaessa he kohtaavat monenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Tämän vuoksi esiopetuksessa on tärkeää vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja kykyä toimia siinä. Muuttuvassa yhteiskunnassa on tärkeä oppia kohtaamaan erilaisuutta ja kunnioittaa erilaisia ajatustapoja. Lasten jokapäiväiseen arkeen liittyy eettinen kasvatus, jonka tavoitteina on omaan ajatteluun kykenevä, suvaitseva ja yhteistyökykyinen lapsi.

Yhteiskunta ja lähiympäristö

- Tutustutaan yhteiskuntaan ja sen ajankohtaisiin lasta kiinnostaviin ilmiöihin
- Huomioidaan valtakunnalliset ja paikalliset kalenterivuoden juhlaperinteet
- Hyödynnetään paikallista kulttuuriperintöä, perheiden ja suvun asiantuntemusta
- Tutustutaan lähiympäristöön tekemällä retkiä ja osallistumalla eri tapahtumiin

Osallisuus ja vaikuttaminen

- Osallisuuden ja vaikuttamisen kokemukset lähiyhteisössä ja – ympäristössä vahvistavat yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta.
- Kunnioitetaan yhteistä ja toisten omaisuutta
- Luodaan lasten kanssa yhdessä oman ryhmän säännöt ja suunnitellaan yhteistä toimintakulttuuria
- Perehdytään lasten oikeuksiin, vastuisiin ja velvollisuuksiin

Eettinen kasvatus

- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Itsensä arvostaminen - olen hyvä juuri tällaisena.
- Jokainen on erilainen – rikkaus
- Ystävyys ja toisten kunnioittaminen
- Lapsia ohjataan tunnistamaan omia tunteitaan ja toimimaan myönteisessä vuorovaikutuksessa sekä ratkaisemaan rakentavasti ristiriitatilanteita

Katsomuskasvatus

- Uskonnot, katsomukset ja uskonottomuus tutustumisen kohteena
- Suomalaisen kulttuurin juhlat ja tapahtumat; katsomukselliset perinteet, niihin liittyvät tavat ja käsitykset
- Erilaisten katsomuksellisten perinteiden sekä niihin liittyvien tapojen ja käsitysten ymmärtäminen ja kunnioittaminen

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Esiopetuksessa tuetaan lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä, vahvistetaan heidän suhdettaan luontoon sekä tutustutaan arjen teknologiaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja päättelämällä. Lapsia kannustetaan tutkimaan omaa ympäristöään ja yhdessä pohtimalla nostetaan esiin lapsia kiinnostavia aihealueita. Toiminnallisten harjoitusten avulla lapsi saa itse kokeilla ja löytää oppimisen ja onnistumisen ilon. Toimintatapoina käytetään lasten luovia leikkejä, pelejä, tarinoita, rakentelua. Toiminnassa ja dokumentoinnissa hyödynnetään nykyaikaisia tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matemaattiset taidot

- Kiinnostuksen herättäminen arjen matematiikkaan; vertailu, luokittelu, mittaaminen ja rakentelu
- Ongelman-ratkaisutaitojen harjoittelu ja lasten kannustaminen omaan ajatteluun ja päättelyyn sekä asioiden kriittiseen kyseenalaistamiseen
- Lukujonotaidot ja matemaattiset käsitteet; tutustutaan geometriaan, aikakäsitteisiin sekä sijainti- ja suhdetekäsitteisiin (esim. ylhäällä, alhaalla, joka toinen)

Teknologia

- Teknologiakasvatuksessa mahdollistetaan ja rohkaistaan lapsia tutustumaan sekä ideoimaan ja rakentamaan itse arjen keksintöjä eri materiaaleja käyttäen.
- Mediakasvatus ja tekniikan hyödyntäminen opetuksessa, robotiikka
- Daisy- Janakkalassa käytössä oleva yhteistyöohjelma huoltajien kanssa, joka mahdollistaa tiedottamisen kodin ja esiopetuksen välillä sekä pedagogisen dokumentoinnin

Monilukutaito

- Monilukutaito on erilaisten viestin tulkinnan ja tuottamisen taitoa
- Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä
- Monilukutaito sisältää peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon
- Monilukutaito on osa kaikkea opetusta ja toimintaa

KASVAN JA KEHITYN

Janakkalassa liikkuminen on tärkeä osa esiopetuksen arkea. Vahvistamme lapsen itsetuntoa päivittäisellä rohkaisemisella, kannustamisella sekä kehumisella. Aikuisen omalla esimerkillä on olennainen rooli edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisessa. Takaamme lapsen osallisuuden päivittäisessä toiminnassa huomioiden lasten aloitteet ja toiveet. Perheen osallisuuden mahdollistamme pitämällä esiopetuksessa jatkuvasti ”avoimet ovet”.

Liikkuminen

- Liikkuminen luontaiseksi elämäntavaksi
- Liikumme monipuolisesti erilaisissa ympäristöissä, kuten metsässä, liikuntahallissa/-salissa, urheilukentillä sekä lähiympäristössä
- Harjoitellaan motoristia perustaitoja, tasapaino-, liikkumis- ja välineidenkäsittelytaitoja niin sisällä kuin ulkonakin.
- Maksuton uimakoulu

Ravinto

- Lapset ymmärtävät omien valintojen merkityksen ja niiden vaikutuksen tulevaisuuteen ja omaan terveyteen.
- Tapakasvatus, suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri
- Teemme erilaisia arjen askareita, esim. leivomme ja katamme pöydät. Tutustumme ruuan tuotantoketjuun hyödyntäen lähiympäristöä (esim. maatilavierailut,

Hyvinvointi, terveys

- Opetellaan huolehtimaan omasta hyvinvoinnista ja ymmärtämään terveellisten elämäntapojen merkitys.
- Päivittäinen vireys ja hyväolo.
- Huolehdimme, että lapsella on mahdollisuus lepoon / rauhoittumiseen esiopetuspäivän aikana.
- Toisten huomioonottaminen ja kunnioitus.
- Tunteiden tunnistaminen ja hallinta.

Luonto ja ympäristö

- Luonnon ja ympäristön arvostaminen
- Kestävä kehitys, kohtuullinen kulutus
- Lähiympäristö ja liikennekasvatus
- Omassa ympäristössä tarvittavat arjen taidot, turvallisuus

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.²⁵

4.5. Eri kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Janakkalassa esiopetusikäisen vieras- tai monikielisen lapsen opetus järjestetään muun esiopetuksen yhteydessä. Esiopetuksessa toteutetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita lasten kieli- ja kulttuuritaustat huomioiden. Opetuksessa on keskeistä tukea vieras- ja monikielisten lasten kielitaitoa sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomenkielen taidon kehittymistä edistetään esiopetuksen arjessa lapsen tarpeiden ja edellytysten ollessa lähtökohtana. Suomi toisena kielenä – opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös perheiden kulttuuritaustojen ilmentämistä ja kulttuuriperinteen jatkumista tuetaan. Kaikki lapset tarvitsevat tietoa ja kokemuksia erikielisistä kulttuureista kasvaakseen suvaitsevaisiksi ja tasa-arvoisiksi ihmisiksi.

Eri kieli- ja kulttuuritaustat pystytään huomioimaan tekemällä tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Kasvatuskeskusteluissa voidaan tarkentaa kotien ja esiopetuksen yhteiset tavoitteet. Keskusteluissa käytetään tulkkia. Vastuu lapsen oman kotikielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Perheen kanssa keskustellaan oman kotikielen tukemisesta.

Lapsen kieli kehittyy arjessa. Suomi toisena kielenä eli S2-opetuksen lähtökohtia ovat lapsilähtöisyys, toiminnallisuus ja leikki. Oppiminen sidotaan arkeen, lapsen jokapäiväiseen elämään ja tuttuihin asioihin. Oppimisessa korostuu lapsen oma toimiminen, aikuisen antama malli, toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen sekä kielen harjoittelu vertaisryhmässä. S2 - opetuksen tavoitteena Janakkalan kunnassa on, että lapsi saavuttaa esiopetuksen ja perusopetuksen aikana mahdollisimman toimivan suomen kielen taidon ja toimivan kaksikielisyyden. Tämän tukena esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatuksen S2-opetuksen suunnitelmaa, joka laaditaan esiopetussuunnitelman liitteeksi. S2-suunnitelman arvioinnissa hyödynnetään ”suomenkielen kehityksen ja oppimisen havainnointi” -lomaketta. Janakkalan kunnassa on laadittu ”Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus”- S2-opas.

Vieras- ja monikielisten lasten kohdalla kieli- ja kulttuuriasioiden tiedonsiirtämiseksi esiopettaja järjestää keväällä monialaisen siirtopalaverin. Vieras- ja monikielisillä lapsilla, joiden suomen kielen taito ei ole vielä riittävä, on mahdollisuus aloittaa koulunkäyntinsä valmistavassa opetuksessa. Esiopetuksessa tehdyt havainnot lapsen kielitaidosta tukevat valmistavan opetuksen tarpeen selvittämistä.

²⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelma 2014, 24

5. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.²⁶

Kasvun ja oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Lapsen esiopetus voidaan tarvittaessa järjestää pienennetyssä ryhmässä. Mikäli lapsi osallistuu täydentävään varhaiskasvatukseen, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tukevat yhteistyössä lapsen kasvua ja oppimista.

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kveo) vastaa lapsen tuen tarvetta koskevista asioista yhdessä esiopetushenkilöstön kanssa. Kveo on kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija, jonka tehtävänä on ohjata ja opastaa esiopetushenkilöstöä ja huoltajia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa. Kveo osallistuu lapsen tuen tarpeen tunnistamiseen ja arviointiin, tutkimuksiin ohjaamiseen sekä tuen suunnitteluun ja seurantaan kasvatusyhteistyössä huoltajien kanssa sekä monialaisessa yhteistyössä esimerkiksi koulupsykologin tai koulun laaja-alaisen erityisopettajan kanssa. Esiopetuksen aikana lapsella on mahdollisuus päästä tarvittaessa koulupsykologin tutkimuksiin.

Tuki erityisissä tilanteissa

Lapsi saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle esiopetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Esiopetuksen järjestämisestä kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille vastaa lapsen asuinkunta.

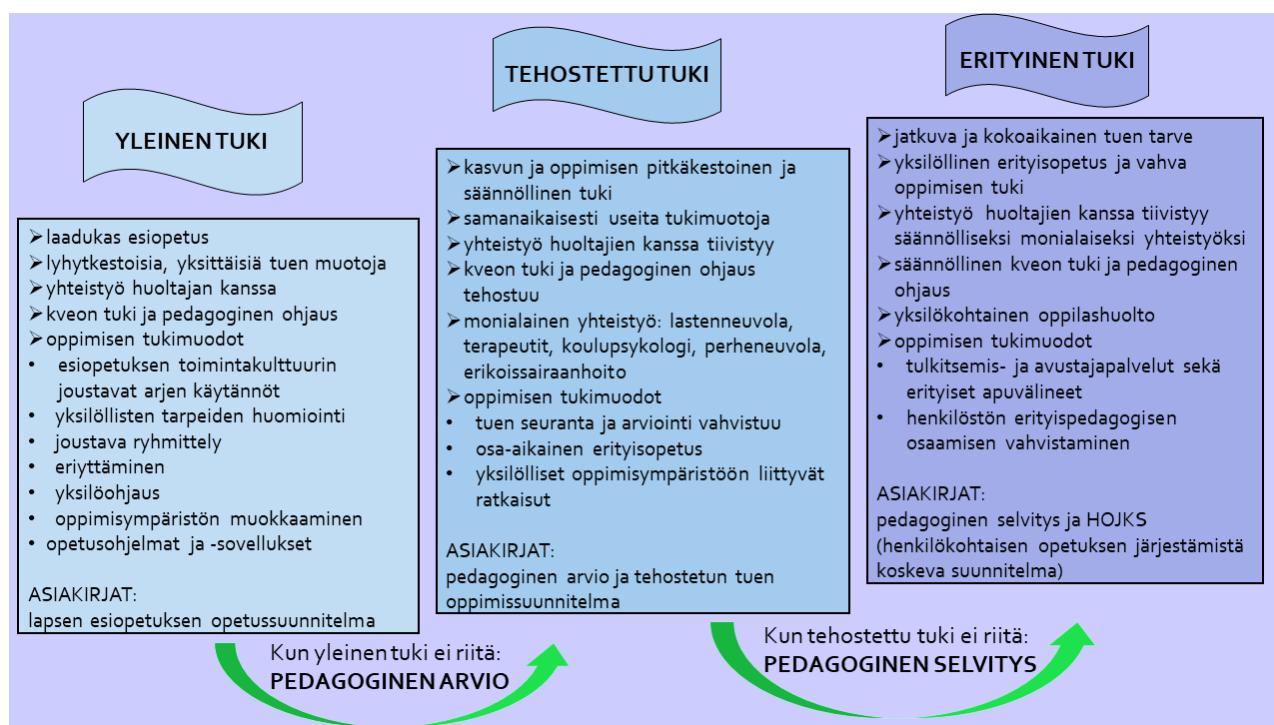
5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Kodin ja esiopetuksen yhteistyön tavoitteena on toimiva kasvatusyhteistyö, jossa huoltajat ja henkilöstö tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen osana lapsen arkea. Se edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toisensa kunnioittamista. Kasvatusyhteistyön merkitys vahvistuu, kun lapsella on tuen tarvetta. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Lapsella on oikeus kasvun ja oppimisen tukeen, eikä se edellytä huoltajan suostumusta.

²⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 27

5.3. Esiopetuksen tuen tasot

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.²⁷ Lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamalla sekä yhteisöllisillä ja oppimisympäristöön liittyvillä ratkaisuilla voidaan ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. On tärkeää tarkastella käytössä olevien toimintatapojen, opetusjärjestelyjen ja oppimisympäristöjen soveltuvuutta lapselle tuen tarvetta arvioitaessa. Tuen tarpeen arviointi, siihen liittyvät ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset (Lapsen kasvun ja oppimisen tuen tasot -kuvio alla) tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua.



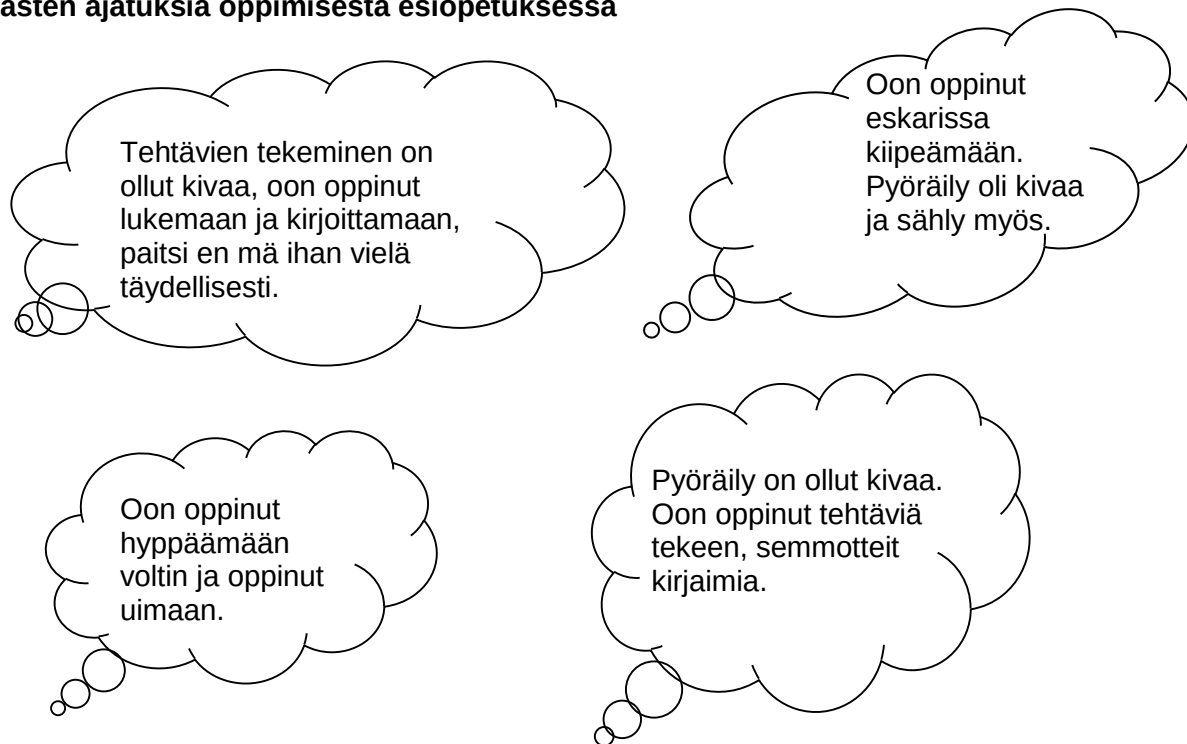
5.3.1. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus luo pohjan lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Lapsen kehityksen tunteminen, lasten ja aikuisten välinen sensitiivinen vuorovaikutus sekä henkilöstön riittävä pedagoginen osaaminen ovat laadukkaan pedagogiikan perusta. Toiminnan suunnittelussa keskiössä on lapselle luontainen leikki, liikkuminen ja toiminnallisuus sekä ongelmanratkaisun kautta oppiminen. Puheen ja vuorovaikutuksen tukena tulee käyttää aktiivisesti puhetta tukevia kommunikointikeinoja.

²⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 27

Lapsen esiopetussuunnitelmassa huomioidaan lapsen vahvuudet ja tarpeet. Yleinen tuki on ensimmäinen tuen taso, jossa yksittäisillä tukitoimilla vastataan lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki ei edellytä tutkimuksia tai päätöksentekoa, vaan sitä annetaan heti kuin tarve ilmenee. Tuen tarvetta arvioidaan ja tukea annetaan kaikissa kasvatus- ja opetustilanteissa esiopetushenkilöstön yhteistyönä. Esiopetuksen opetus, oppimisympäristö sekä mahdollinen lapsen tuki suunnitellaan ja kirjataan lapsen esiopetuksen opetussuunnitelmaan yhteistyössä huoltajien kanssa havainnointiin sekä arviointiin pohjautuen. Kasvun ja oppimisen tuen arvioinnissa hyödynnetään tarvittaessa kveon asiantuntijuutta, eri terapeuttien arviointeja ja koulupsykologin tutkimuksia.

Lasten ajatuksia oppimisesta esiopetuksessa



5.3.2. Tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan yleisen tuen ollessa riittämätöntä. Tehostettu tuki on luonteeltaan vahvempaa sekä pitkäjänteisempää ja se sisältää samanaikaisesti useita tukimuotoja. Tehostettua tukea annetaan pedagogiseen arvioon perustuen lapselle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen perustuvat aina pedagogiseen arvioon ja monialaiseen yhteistyöhön. Esiopettaja vastaa pedagogisen arvion laadinnasta ja kirjaamisesta. Janakkalassa esiopetuksen oppimisen tuen monialainen ryhmä arvioi lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanteen sekä tehostetun tuen tarpeen yhdessä huoltajan kanssa. Esiopetuksen oppimisen tuen monialaiseen ryhmään kuuluu kveon lisäksi koulupsykologi ja koulukuraattori sekä tarvittaessa kouluterveydenhoitaja tai terapeutti.

Oppimissuunnitelma

Tehostetun tuen alkaessa lapselle laaditaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma. Esiopettaja vastaa oppimissuunnitelman laadinnasta ja kirjaamisesta. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksessa käytettäviä oppimisen tukimuotoja, paitsi erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta. Esiopetuksessa seurataan lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa heidän ajatuksensa ja toiveensa huomioiden. Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetusvuoden loppuun asti ja samalla varmistetaan lapselle riittävä tuki koulun aloitukseen.

5.3.3. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muutoin. Erityinen tuki on kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista oppimisedellytysten vahvistamista sekä kasvun ja hyvinvoinnin tukea. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään pedagoginen selvitys.

Pedagoginen selvitys

Lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta kartoitetaan esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista. Kveo vastaa pedagogisen selvityksen laadinnasta ja kirjaamisesta yhteistyössä esiopettajan kanssa hyödyntäen asiantuntijalausuntoja. Kveo esittää pedagogisen selvityksen liitteineen sivistystoimen kehittämispäällikölle, joka tekee erityisen tuen päätöksen. Huoltajalle toimitetaan kirjallinen päätös postitse. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti ja päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Lapselle, jolla on erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on kirjallinen suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tuen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä ja pedagogisista menetelmistä. HOJKS perustuu monialaisessa yhteistyössä laadittuun pedagogiseen selvitykseen. Esiopettaja vastaa yhteistyössä kveon kanssa HOJKS:in laadinnasta ja kirjaamisesta. HOJKSia arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, mutta vähintään kerran lukuvuodessa. HOJKS:issa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin.²⁸ Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa.²⁹

²⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

²⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 33

Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen perusteluina tulee olla asiantuntijalausunto (psykologinen tai lääketieteellinen).

Lapsen huoltajalle tulee antaa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Kveo käy huoltajien kanssa läpi pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamistavan. Huoltajat täyttävät hakemuksen oikeudesta pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Kveo esittää hakemuksen liitteineen sivistystoimen kehittämispäällikölle, joka tekee pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen. Huoltajalle toimitetaan kirjallinen päätös postitse.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja valitsee, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen viisivuotiaana vai aloittaako lapsi kuusivuotiaana esiopetuksen osana oppivelvollisuutta. Pidennetyn oppivelvollisuuden esiopetusta suorittavan lapsen esiopetus voidaan tarvittaessa toteuttaa pienennetyssä ryhmässä, jossa on neljä kasvattajaa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus voidaan järjestää kolmella tavalla.

- Lapsi aloittaa 5-vuotiaana oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa kolmantena vuonna koulun.
- Lapsi aloittaa pidennetyn oppivelvollisuuden esiopetuksen 6-vuotiaana ja aloittaa seuraavana vuonna koulun.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen 6-vuotiaana ja osallistuu esiopetukseen kaksi vuotta. Tässä tapauksessa lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin 8-vuotiaana. Tällöin huoltajat hakevat lapselleen lupaa myöhempään koulun aloitukseen. Kveot auttavat huoltajia hakemuksen täyttämisessä ja esittelevät hakemuksen sivistystoimen kehittämispäällikölle, joka tekee päätöksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Huoltajille toimitetaan kirjallinen päätös postitse.

5.3.4. Perusopetuslaissa säädettyt tukimuodot

Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan monialaisesti pedagogiseen arvioon tai -selvitykseen perustuen. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa. Huoltaja on aina tietoinen lapsensa tukimuodoista ja niiden vaikutuksesta lapsen kasvuun ja oppimiseen.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on vaikeuksia esimerkiksi kielellisissä, matemaattisissa, motorisissa taidoissa, toiminnanohjauksen taidoissa, vuorovaikutuksessa tai tarkkaavaisuudessa. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla ja sitä annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet sisällytetään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetuspalvelut ja apuvälineet

Erityisiä apuvälineitä käytetään näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen tai oppimisen erityistarpeisiin, esimerkiksi erilaiset tietotekniset apuvälineet ja

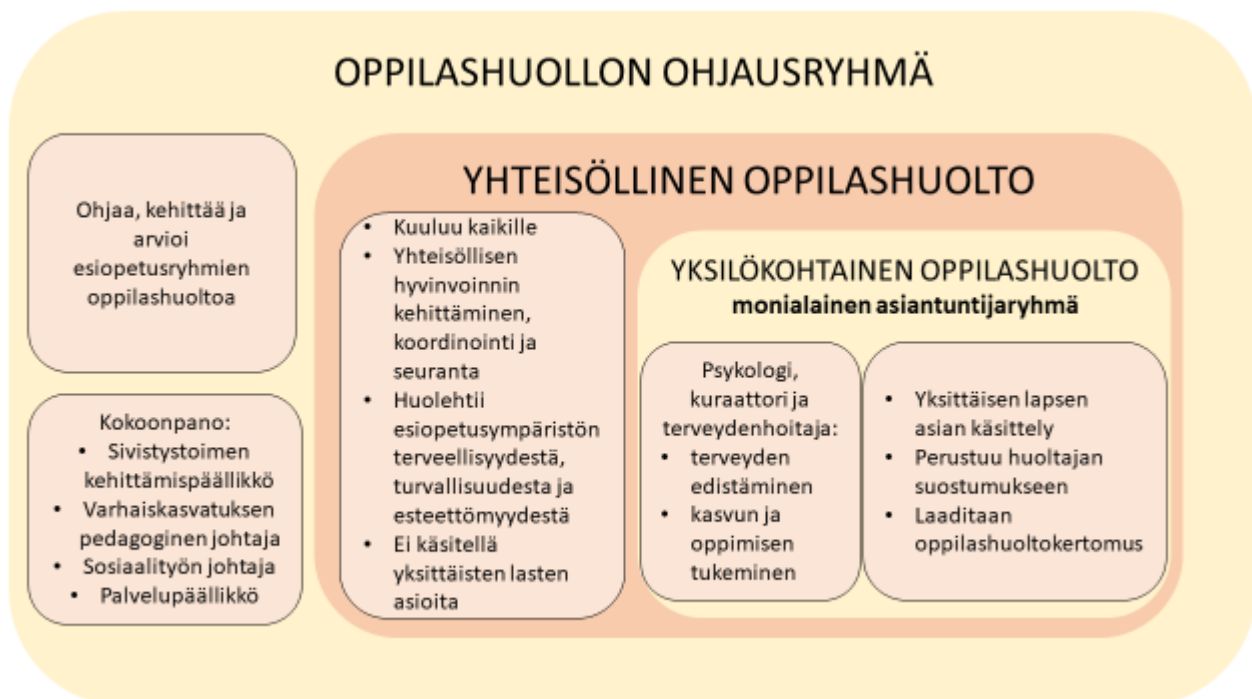
sovellukset. Esiopetusaikana apuvälineiden hankinnasta tai lainaamisesta sovitaan kuntouttavan tahon kanssa.

Janakkalan kunnan avustajapalveluilla edistetään lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Janakkalassa työskentelee varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajia, joiden antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaja päättää näiden lastenhoitajien sijoittumisesta päiväkoteihin kveojen esityksestä. Harkinnanvaraisesti voidaan lapsen jatkuvan, kokoaikaisen ja vahvan tuen tarpeen takia kohdentaa henkilökohtaista avustajapalvelua kasvun ja oppimisen turvaamiseksi.

Janakkalan perhekeskus järjestää yhteistyössä eri yhdistysten (muun muassa ADHD-liitto, Janakkalan Kehitysvammaisten tuki ry.) kanssa asiantuntijapalveluja ja koulutusta henkilöstölle. Lisäksi opetushallituksen alaisuudessa toimiva valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tarjoaa monipuolisia palveluja yleisen, tehostetun ja erityisen tuen tarpeisiin.

6. Oppilashuolto

Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Oppilashuoltoa (Oppilashuolto-kuvio alla) toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.³⁰



³⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa muodostaen toimivan ja yhtenäisen kokonaisuuden. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja tämän huoltajien kanssa lapsen ikä ja edellytykset huomioiden. Oppilashuollon palvelut koostuvat esiopetuksen oppilashuollon psykologeista ja kuraattorista sekä neuvolan terveydenhuoltopalveluista. Monialaisen oppilashuollon ohjaava tehtävä on kehittää oppilashuollon rakenteita, muotoja ja toimintatapoja ja sitä toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetus-, sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

6.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on monialainen ryhmä, jossa on lisäksi huoltajien edustus. Yhteisöllisen oppilashuollon tehtävä on kehittää, koordinoida ja seurata esiopetuksen hyvinvointia sekä mahdollistaa lasten ja huoltajien osallisuus. Asioita käsitellään ennaltaehkäisevästi ilmiöinä ja ne ovat kaikkien luettavissa yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän palaverista tehtävästä muistiosta. Esiopetuksen oppilashuoltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa. Ryhmän koollekutsujana toimii varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaja. Ryhmään kuuluu huoltajien edustus, esiopettajien edustus, koulupsykologi, esiopetuksen koulukuraattori, konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat sekä neuvolaterveydenhoitaja. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa: perhekeskus, sosiaalityö ja lastensuojelu, perheneuvola, erikoissairaanhoido, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi, seurakunta ja poliisi.

Jokaisella on tärkeä rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja lopettamisessa. Kiusaamisen ennaltaehkäisemisen periaatteita käydään arjessa läpi lasten, perheiden ja henkilöstön kanssa. Yhteisöllisessä oppilashuollossa laaditaan lasten väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi suunnitelma. Opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin tulee ilmoittaa häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta epäillyn tai niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä.

6.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevista toimenpiteistä ja ratkaisuisista hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.³¹ Yksittäisen lapsen asiaa käsittelevää monialaista ryhmää koottaessa ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Ryhmän jäsenet voivat tarvittaessa konsultoida lapsen asiaa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Tapaamisesta laaditaan oppilashuoltokertomus, joka on salassapidettävä.

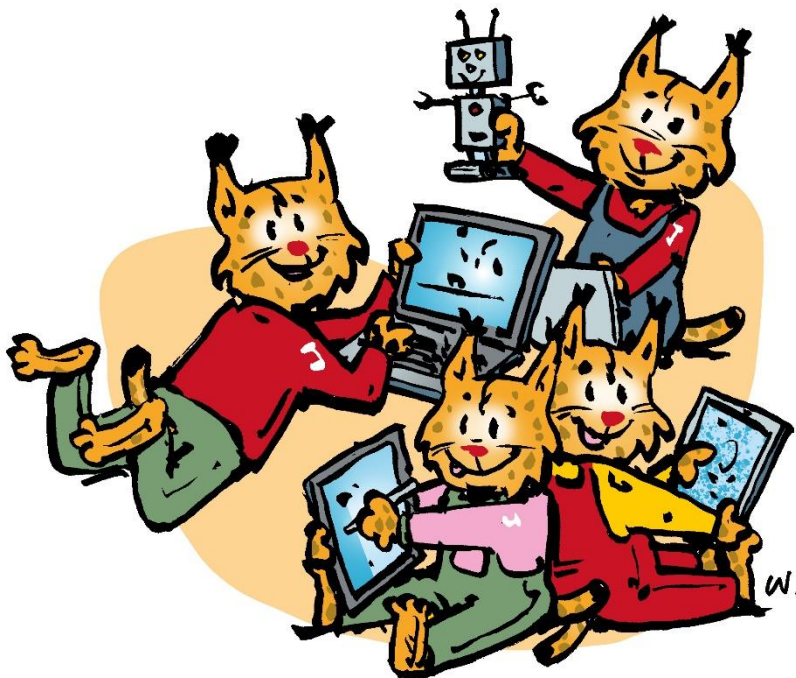
³¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 39

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Enemmän tietoa Janakkalan oppilashuollosta on luettavissa kunnan esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmasta, joka päivitetään vuosittain. Oppilashuoltosuunnitelma sisältää paikallisen kuvauksen oppilashuollosta ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman. Janakkalassa esiopetus muodostaa yhden yksikön, joka toimii kunnan suunnitelman mukaisesti.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Janakkalan kunnan esiopetussuunnitelma ei ole erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa, vaan se noudattaa Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014.



E rilaisia oppimisympäristöjä

S ensitiivistä vuorovaikutusta

I nklusiivista toimintakulttuuria

O sallisuutta ja oppimisen iloa

P ositiivista pedagogiikkaa

E lämyksiä ja hetkessä elämistä

Turvallisuutta ja tunnetaitoja

U skoa omiin kykyihin

S atuihin sukeltamista

